

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ**

**СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС:
СУТНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ**

**Матеріали
звітної науково-практичної конференції
Інституту проблем виховання НАПН України
(за 2013 рік)**

Випуск 4

**Івано-Франківськ
“НАІР”
2014**

УДК 371.4: 001.76

ББК 7У. 200

С 91

Рекомендовано до друку

*вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 5 від 23 травня 2014 р.)*

Рецензенти:

Миропольська Н. Є., доктор педагогічних наук, професор;

Оржеховська В. М., доктор педагогічних наук, професор;

Лозовецька В. Т., доктор педагогічних наук, професор.

Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – Вип. 4. – с. 464с.

С 91

У матеріалах науково-практичної конференції (звітної) представлені теоретико-практичні досягнення та наукові розвідки співробітників, керівників експериментальних майданчиків, аспірантів і докторантів Інституту проблем виховання НАПН України, здійснені в галузі теорії і методики виховання, соціальної та дошкільної педагогіки впродовж 2013 року. Виховна проблематика, напрями дослідницьких пошуків і найбільш значущі експериментальні результати, презентовані у виступах учасників конференції на пленарному та секційних засіданнях, згруповані у збірнику матеріалів конференції за відповідними розділами (“Теоретико-методичні орієнтири досліджень сучасного виховного процесу”, “Науково-теоретичне підґрунтя виховання особистості”, “Зміст та технології сучасного виховання дітей та учнівської молоді”, “Виховний процес у різних соціальних структурах”, “Виховний потенціал освітнього процесу”), в яких розкриваються методологічні, теоретичні та змістовно-технологічні аспекти виховання дітей та молоді в різних соціальних структурах .

УДК 371.4: 001.76

ББК 7У. 200

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ПЕРЕДМОВА	9
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДОСЛІДЖЕНЬ СУЧАСНОГО ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	13
<i>Бех І. Д.</i> Педагог у психологічно доцільній виховній самопрезентації	13
<i>Пустовіт Г. П.</i> Інтерес як феномен життєдіяльності дитини у позашкільному освітньо-виховному середовищі	16
<i>Мельник О. В.</i> Особистісна і професійна самодостатність старшокласника: теоретичні та прикладні аспекти	22
<i>Литовченко О. В.</i> Соціально-реабілітаційний напрям позашкільної освіти: сутність і специфіка	30
<i>Рейпольська О. Д.</i> Проблеми виховання дошкільників в сучасних умовах ...	32
2. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	36
<i>Алексєєнко Т. Ф.</i> Соціальна ініціатива особистості як наукова категорія і як соціально-педагогічне явище	36
<i>Антонішина В. Л.</i> Методика дослідження креативності старших дошкільників	39
<i>Артеменко О. А.</i> Визначення поняття професійної спрямованості старшокласників у науковій літературі	42
<i>Вербицький В. В.</i> Основні тенденції виховання молоді: досвід Франції ...	46
<i>Вовк О. Р.</i> Моральний вибір як засіб вирішення проблемних ситуацій	49
<i>Горбенко С. С.</i> Деякі закономірності та принципи гуманістичного виховання особистості в процесі музичних занять	52
<i>Горпинюк В. П.</i> Моральний розвиток підлітка в системі “довіра – недовіра”	55
<i>Діхтяренко З. М.</i> Сутність формування справедливості у старшого дошкільника в дошкільному навчальному закладі	58
<i>Євтушенко Н. А.</i> До проблеми сутності міжкультурної толерантності особистості	61
<i>Сременко Л. В.</i> Рівні сформованості дбайливості як сімейної цінності у старшокласників інтернатних закладів	64
<i>Журба К. О.</i> Теоретичні основи виховання моральної самосвідомості дітей молодшого підліткового віку	67
<i>Івжєнко Ю. В.</i> Проблеми формування соціальної активності молоді у психолого-педагогічній теорії	71
<i>Івашковський В. В.</i> Теоретико-методичні засади військово-патріотичного виховання учнів у позакласній роботі	73
<i>Киричок В. А.</i> Проблема виховання моральної самосвідомості молодших школярів (учнів 3–4-х класів): теоретичний аспект	76
<i>Кендзьор П. І.</i> До проблеми переосмислення сутності поняття “нація” у тезаурусі полікультурного виховання	80

<i>Кириченко В. І.</i> Сучасні підходи до формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів	84
<i>Колодзько І. М.</i> Готовність підлітків до екологічної діяльності: теоретичний аспект	86
<i>Короткова О. М.</i> Інфантильність особистості як соціальна проблема	90
<i>Лісовська О. Ю.</i> Економічне виховання молодших школярів: сутність поняття	93
<i>Лякішева А. В.</i> Середовищний підхід як методологія формування у студентів соціальної поведінки	96
<i>Малиношевський Р. В.</i> Архітектура альтруїзму у практичних координатах соціальної педагогіки	99
<i>Маринич В. Л.</i> Актуальні проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності у вихованців позашкільних навчальних закладів	102
<i>Маруїна Г. Г.</i> Теоретичні засади виховання основ моральної самосвідомості в дошкільному віці	105
<i>Мачуська І. М.</i> Культура спілкування як фактор підготовки старшокласників до сімейного життя	108
<i>Орлова Г. В.</i> До проблеми формування креативності у дітей старшого дошкільного віку	112
<i>Остапенко О. І.</i> Становлення і розвиток ідеї військово-патріотичного виховання у педагогічній літературі	114
<i>Павицька К. М.</i> Теоретичні засади виховання у старшокласників цінностей сімейного життя	116
<i>Повалій Л. В.</i> Проблема цінностей: теоретичний аспект	119
<i>Постовий В. Г.</i> Національний феномен творчої спадщини Тараса Григоровича Шевченка	122
<i>Роговець О. В.</i> Моральна самосвідомість: сутність поняття	127
<i>Сойчук Р. Л.</i> Національне самоствердження особистості як психолого-педагогічна проблема	130
<i>Сучкова Л. В.</i> Конфлікт та конфліктна поведінка як науково-педагогічна проблема	135
<i>Терещенко О. П.</i> Виховання чуйності у старших дошкільників як психолого-педагогічна проблема	138
<i>Федун Л. М.</i> Сутність, структура та рівні сформованості професійних домагань старшокласника	140
<i>Хижняк А. В.</i> Взаєморозуміння як сімейна цінність: теоретичний аспект	143
<i>Чорна К. І.</i> Концептуальні засади виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості	146
<i>Шаповалов Б. Б.</i> Актуальні питання формування готовності старшокласників до дій в екстремальних ситуаціях	149
<i>Шкільна І. М.</i> Теоретичні засади виховання моральної самосвідомості старших підлітків	152
<i>Яценко Л. В.</i> Ідеї сімейної соціалізації в теоріях зарубіжних науковців	155

3. ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	159
<i>Абрамова С. В.</i> Технологія формування соціальної активності учнів у відносині школи та громади	159
<i>Вербицький О. В.</i> Принципи виховання у старшокласників міжетнічної толерантності у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи	162
<i>Вишнівська Н. В.</i> Педагогічні умови виховання милосердя учнів молодшого шкільного віку в позаурочній діяльності шкіл-інтернатів	164
<i>Данілова А. П.</i> Програма формування ініціативності учнівської молоді у добровільній діяльності	166
<i>Дубініна О. С.</i> Використання гумору як засобу регуляції міжособистісних відносин	169
<i>Єжова О. О.</i> Педагогічні умови формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів	172
<i>Комаровська О. А.</i> Театральні технології у вихованні підлітків	174
<i>Корнієнко А. В.</i> Педагогічні засоби формування етнокультурної компетентності у вихованців позашкільних навчальних закладів	177
<i>Корабльова О. О.</i> Тренінг формування у соціальних педагогів навичок роботи з профілактики мобінгу в школі	179
<i>Куниця Т. Ю.</i> Соціальний проект як засіб формування відповідальності підлітків	182
<i>Миропольська Н. Є.</i> Факультатив як чинник використання естетико-виховних технологій у позакласній роботі	185
<i>Мудрік В. І.</i> Формування готовності старшокласників до військової служби	188
<i>Нечерда В. Б.</i> Особливості формування просоціальної поведінки у старшому підлітковому віці	191
<i>Оржеховська В. М., Федорченко Т. Є.</i> Технологія створення програми “здоровий мікроклімат у школі” та її основні вимоги	184
<i>Охріменко З. В.</i> Особливості взаємодії учасників професійного самовизначення в умовах професійного консультування	198
<i>Петренко М. В.</i> Використання професіограм міжнародного зразка для формування у старшокласників професійних ідеалів	201
<i>Поплавська В. В.</i> Освітній проект “життєві аксіоми та цінності”	204
<i>Попова Т. С.</i> Забезпечення ефективної діяльності освітнього округу засобами інформаційно-комунікаційних технологій	207
<i>Пруцакова О. Л.</i> Особливості змісту програмного забезпечення формування культури екологічної поведінки школярів	211
<i>Пустовіт Н. А.</i> Комплексне забезпечення формування культури екологічної поведінки учнів основної школи	213
<i>Сайковська І. М.</i> Наступність у формуванні культури екологічної поведінки учнів початкової школи	216
<i>Сафронова Л. Б.</i> Особливості набуття соціального досвіду у підлітковому віці	219

<i>Свириденко С. О.</i> Технологія формування здорового способу життя як сімейної цінності у старшокласників інтернатних закладів	222
<i>Семенов О. С.</i> Творчо спрямована особистість в онтогенезі та її психолого-педагогічний супровід	226
<i>Сіренко А. Є.</i> Модель формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості у собі в груповій діяльності	228
<i>Стадник Н. В.</i> Взаємодія сім'ї і школи: сутність, принципи, напрями, способи реалізації	231
<i>Таран І. Б.</i> Психолого-педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	234
<i>Тарасюк Г. П.</i> Формування культури екологічної поведінки батьків засобами технології "Рівний – рівному"	237
<i>Тимчик М. В.</i> Патріотичне виховання старших підлітків у процесі занять єдиноборством хортинг	240
<i>Ткачук І. О., Гажала О. А.</i> Формування інноваційного освітнього простору – шлях до професійного самовизначення учнівської молоді	244
<i>Уйсімбасви М. В.</i> Виховання особистості у соціальному середовищі	247
<i>Шестиковський М. М.</i> Адаптація імітаційної технології навчання в умовах навчально-тренувальної фірми до сучасного навчального процесу в Україні	250
<i>Яцеленко А. А.</i> Форми і методи виховання відповідальності в молодших підлітків загальноосвітніх шкіл інтернатів	253
ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ СТРУКТУРАХ ...	257
<i>Белан В. Ю.</i> Виявлення соціальної ініціативності підлітків у дитячих об'єднаннях юних рятувальників	257
<i>Бернацька О. Б.</i> Ставлення педагогів до виховання взаємоповаги як сімейної цінності у старшокласників інтернатних закладів	259
<i>Бойко А. Е.</i> Методика формування комунікативної компетентності вихованців у гуртках гуманітарного напрямку позашкільних навчальних закладів	263
<i>Вальченко В. О.</i> Пропедевтична профорієнтація дітей дошкільного віку.....	266
<i>Гарнійчук В. М.</i> Функціонування громадських організацій у системі патріотичного виховання підростаючого покоління	268
<i>Долгова О. В.</i> Соціальна ініціативність підлітків у дитячих об'єднаннях учнівського самоврядування	271
<i>Канішевська Л. В.</i> Формування цінностей сімейного життя у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів	274
<i>Коломоєць Г. А.</i> "Джура" як система виховання патріота та лицаря України	277
<i>Колонькова О. О.</i> Формування культури екологічної поведінки родини ..	281
<i>Кравченко Т. В.</i> Основні характеристики сучасної Британської сім'ї	284
<i>Любич О. І.</i> Роль засобів музейної педагогіки в процесі виховання учнів у позашкільних навчальних закладах	287

<i>Линчук О. С.</i> До питання формування у старшокласників інтернатних закладів згадки як сімейної цінності	289
<i>Мачуський В. В.</i> Формування компетентностей особистості у позашкільному навчальному закладі	292
<i>Микитенко М. С.</i> Особливості роботи кримінально-виконавчої інспекції з профілактики девіантної поведінки неповнолітніх	295
<i>Печай С. П.</i> Про результати діагностики стану сформованості у старших дошкільників уявлень про ровесника як про міжособистісного партнера спільної діяльності	297
<i>Пичкало С. А.</i> Патріотична спрямованість естетичного виховання засобами мистецтва архітектури	300
<i>Павловська В. В.</i> Гендерне виховання в республіці Польща	302
<i>Пацкова О. О.</i> З досвіду роботи міського осередку Малої академії наук... ..	305
<i>Пащенко О. В.</i> Формування соціальної ініціативності підлітків у виховній практиці дитячих об'єднань природоохоронного спрямування	307
<i>Пендеріна Т. В.</i> Особливості професійного самоствердження старшокласників у Малій академії наук	310
<i>Салодка А. К.</i> Розвиток особистісної культури у крос-культурному контексті взаємодії	313
<i>Ткачук І. І.</i> Формування у старшокласників спрямованості на професійний успіх у роботі працівників психологічної служби	315
<i>Чиренко Н. В.</i> Стан сформованості соціальної ініціативності підлітків у дитячих об'єднаннях скаутського типу	318
<i>Школяр Л. В.</i> Педагогічна анімація як основа соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями Франції	320
5. ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	324
<i>Бережна Т. І.</i> Формування здоров'язбережувального середовища у шкільноосвітньому навчальному закладі	324
<i>Бурдаш М. В.</i> Формування економічних знань студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу	326
<i>Васильєва С. А.</i> Особливості впливу педагогів на прояви шанобливості у дітей старшого дошкільного віку.	330
<i>Ващенко О. М.</i> Формування соціально-емоційної компетентності молодших школярів	333
<i>Волчелюк Ю. І.</i> Основні аспекти стану соціальної адаптації студентів з обмеженими фізичними можливостями в умовах інклюзивного освітнього простору	336
<i>Гуцан Л. А.</i> Особливості організації профільного навчання і професійної підготовки учнівської молоді в умовах освітнього округу	338
<i>Гриценко Л. І.</i> До питання забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу	342
<i>Зарицька В. О.</i> Виховання ввічливості молодших школярів у позаурочній діяльності	345
<i>Зеркаліна Г. Р.</i> Формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів: технологічний аспект	348

Прояви у дітей прихильного та вдячного ставлення до однолітків безпосередньо залежать від ціннісних орієнтацій вихователя. Тому ми додатково вивчили орієнтації педагогів з різними типами спілкування під час бесід, зміст яких полягав у виявленні оцінки вихователем особистих якостей дітей. Вихователі цінують у дітях вміння грати, прийти на допомогу один одному, їх хвилює відсутність прихильного та вдячного ставлення дітей до однолітків тією мірою, якою вони розуміють ці поняття. Інші педагоги цінують ініціативу, слухняність, посидючість, працелюбство. Їх хвилюють невміння себе поводити, відсутність вміння доводити все до кінця; до деяких дітей вони байдужі.

Отже, отримані дані дають змогу зробити висновок про те, що вихователі з орієнтованістю на особистісну позицію взаємодії з дітьми під час творчих ігор мають високий рівень комунікативних умінь, сприяють вихованню прихильного та вдячного ставлення старших дошкільників до однолітків. Характер спілкування такого вихователя з дітьми створює умови для формування дитячих відносин та позитивного мікроклімату під час творчих ігор. Авторитарна позиція педагога веде до конфліктності, недоброзичливості у відносинах між дітьми, створюючи негативні умови для виховання прихильного та вдячного ставлення у старших дошкільників. Вивчення впливу педагогів на прояви прихильного та вдячного ставлення старших дошкільників до однолітків від особливостей взаємодії педагога з дітьми. Відзначено також недостатній рівень уявлень педагогів про особливості процесу виховання прихильного та вдячного ставлення дітей старшого дошкільного віку до однолітків, відсутність системи роботи з виховання такого ставлення. Представлене дослідження спрямовує на розроблення педагогічних умов, які забезпечать виховання прихильного та вдячного ставлення старших дошкільників до однолітків у дошкільному навчальному закладі.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності : наук. видання. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-методологічні засади : навч.-метод. видання. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
3. Бех І. Д. Формування у дитини почуття цінності іншої людини // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 2. – С. 16–23.

*О. М. Ващенко,
м. Київ*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглянуто проблему формування соціально-емоційної компетентності молодших школярів. Запропоновано алгоритм роботи щодо її вирішення та розвитку емоційних станів і комунікативних навичок учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: соціально-емоційна компетентність, соціальна компетентність, моральний розвиток, молодші школярі.

За даними психологічних досліджень, 34 % молодших школярів мають відхилення в соціально-емоційному розвитку: підвищена агресивність, тривожність, конфліктність. Як наслідок, проблеми у спілкуванні з однолітками, дорослими, негаразди в навчанні.

Формування гідної моральної поведінки компетентного випускника закладу освіти було й залишається важливим завданням діяльності педагогів і психологів. Цей процес надзвичайно складний і передбачає, насамперед, розвиток емоційної сфери та комунікативних навичок дитини. Взаємозв'язок емоцій та спілкування – двосторонній. Емоції, розвиваючись у спілкуванні, відіграють своєрідну орієнтувальну та регулюючу роль. Л. С. Виготський вважає, що жодна моральна проповідь не виховує так, як живе почуття, і в цьому значенні апарат емоцій є ніби спеціально пристосованим тонким знаряддям, через яке найлегше впливати на поведінку [2].

Емоційна сфера, як і всі інші сфери особистості, реалізується і набуває завершеності в соціальному розвитку дитини. Останнім часом цим аспектам розвитку дитини приділяється велика увага, з'явилося багато програм з корекційно-розвивальної роботи з учнями щодо підвищення їхньої соціально-емоційної компетентності (Д. В. Рязанова, Т. В. Сорокіна, Н. Л. Слободяник, О. А. Соколова)

Програми з розвитку соціально-емоційної компетентності дітей містять різні види вправ та ігор на розвиток емоцій і комунікативних навичок та мають на меті навчання дітей методам релаксації, саморегуляції. Вони, безперечно, сприяють підвищенню обізнаності дітей з проблем моральної поведінки, але все ж не дають особливого ефекту, і дуже швидко навички, отримані на заняттях у психолога, губляться в повсякденному житті. Інші найпоширеніші методики ставлять своєю метою розвиток вищих почуттів дітей: соціальних, інтелектуальних, естетичних, залишаючи поза увагою той факт, що вищі почуття не можна розвинути без розвитку, насамперед, власне емоцій [5].

Багаторічний досвід роботи з соціально-емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку дав науковцям змогу зробити висновок, що для ефективної роботи з цього напрямку першочергово необхідно попрацювати з “фундаментом”, а потім уже з надбудовою. Таким “фундаментом”, як доведено, є сенсорна система людини. Подразником, який запускає механізм емоцій, є відчуття – стимули несоціального походження. Їхня перевага перед так званими “соціальними” стимулами, по-перше, в тому, що вони природні, органічно поєднані з природою людини і зберігають свої якості стимуляторів емоцій протягом усього життя, по-друге, потребують мінімальної участі когнітивних процесів в актуалізації емоцій. Сенсорні стимули – інтенсивні, яскраві, швидко наростають у часі й мають безпосередній вихід на емоції без інтелектуальної інтерпретації. По-третє, існуючий достаток відчуттів, які доступні сприйманню людини, дають можливість викликати гаму емоційних реакцій, які в процесі роботи із “невиразних”, стереотипних стають чіткими, індивідуалізованими, а головне, адекватними відповідним стимулам і самій емоції [3]. Сенсорний досвід дитини поповнюється не тільки через накопичення, збільшення суми випробуваних відчуттів, але і в результаті їх обов'язкового диференціювання. За

такого підході не тільки поповнюється банк відчуттів, вдосконалюється сприйняття, але й збагачується репертуар персональних емоцій та емоційних реакцій. Саме така робота розширює діапазон дитячих відчуттів, збагачує їхню емоційну сферу, готує до сприймання вищих почуттів.

Отже, перший важливий етап роботи вчителя – розвиток, розширення, надування, збагачення, накопичення, диференціювання відчуттів – поступово переходить у розвиток первинного пласту емоційної сфери – власне емоцій та емоційних реакцій як форм їх вияву.

На другому етапі відбувається розширення знань дітей про різноманітні прояви емоційних станів та вміння передавати різноманітні емоції, “приміряти” емоції та почуття різних героїв на себе. Діти дуже швидко і легко сприймають гру і навчаються визначати свій емоційний стан і стан інших, розуміти, любити і пробачати. Відбувається системна робота з усвідомлення емоційних станів. Процеси усвідомлення є необхідними і постійними для досягнення позитивного результату.

Третім етапом має стати робота з мімікою і пластикою дітей. Багато дітей вирізняється надзвичайною невиразністю рухів. Це негативно відбивається на їхньому загальному самопочутті, стримує розвиток комунікативних навичок, ускладнює процес спілкування, заважає самовираженню та точній ідентифікації емоційних станів, вносить дисонанс в характер емоційного реагування, коли адекватна по своїй суті емоція не знаходить адекватного зовнішнього оформлення. Виразні рухи є зовнішнім відображенням суб’єктивного світу, його об’єктивним показником. Зв’язок між рухами й емоціями уможливує використання виразних рухів одночасно із сенсорними стимулами для “ввімкнення” емоцій. На цьому етапі можна пропонувати дітям ігри-драматизації, виконання ролей різнохарактерних героїв казок, мультфільмів, відомих дитячих віршів. Діти усвідомлюють для себе важливі моменти: стан тіла, рухи можуть розповісти про емоційний стан людини; рухи і тіло можуть бути скованими Третій етап поєднує в собі і роботу попередніх двох етапів: рухи через відчуття й емоції [4].

Постійне вправління дітей у позитивному сприйманні світу допомагає їм уникнути неприємних почуттів і зайвого негативу і з часом переходить на рефлексивно-рефлекторний рівень [1].

Алгоритм роботи з підвищення соціально-емоційної компетентності молодших школярів має такі етапи:

1. Робота з відчуттями.
2. Збагачення емоційного світу через відчуття.
3. Удосконалення рухів, міміки, пластики через відчуття й емоції.
4. Навчання методів саморегуляції та релаксації.
5. Стимулювання процесів усвідомлення, варіативності мислення.
6. Навчання позитивного сприйняття світу.
7. Коригування самооцінки молодшого школяра.
8. Вправління в конструктивній поведінці через відчуття, емоції, рухи, процеси усвідомлення і позитивне сприймання світу.
9. Робота із соціальним оточенням молодшого школяра.

Навчати дітей навичок доброзичливого спілкування на тлі позитивних емоцій треба так само, як навчати їх письму або лічбі: тобто, поступово, крок за кроком, і найголовніше – лише через практику. Формування соціально-емоційної компетентності молодших школярів не може обмежуватися тільки роботою безпосередньо з ними. Досягнення поставленої мети можливе лише у взаємодії з педагогами, батьками, у проведенні тренінгової роботи з ними. Тому що зразок сприйняття світу і поведінки дорослих залишається найбільш значущою формою виховання та становлення особистості. Тому від багатства і гармонії внутрішнього світу дорослих, їхнього вміння конструктивно спілкуватися з іншими залежить формування соціально-емоційної компетентності дітей.

Література

1. Ващенко О. Школа соціального здоров'я: метод. порадник / О. Ващенко, С. Свириденко // Початкова освіта. – 2009. – № 16. – С. 3–11.
2. Выготский Л. С. Развитие личности и мировоззрение ребенка / Л.С. Выготский. – М.: Просвещение, 1982.
3. Данилина Т. А. В мире детских эмоций / Т. А. Данилина, В. Я. Зедгендзе, Н. М. Степина. – М.: АЙРИС ПРЕСС, 2004.
4. Приходько Ю. О. Формирование положительных взаимоотношений в детском коллективе/ Ю. О. Приходько. – М.: Знание, 1998.
5. Слободяник Н. Л. Формирование эмоционально-волевой регуляции у учащихся начальной школы / Н. Л. Слободяник. – М.: АЙРИС ПРЕСС, 2004.

Ю. І. Волчелюк,
м. Хмельницький

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Розглянуто методiku дослідження соціальної адаптації студентів з обмеженими фізичними можливостями в інклюзивному освітньому просторі, визначено основні аспекти стану соціальної адаптації студентів з обмеженими фізичними можливостями та рівні соціальної адаптації.

Ключові слова: соціальна адаптація, інклюзивний освітній простір, студенти з обмеженими фізичними можливостями.

Одним із критеріїв, що дають змогу оцінити успішність реалізації програм інклюзивного навчання, є рівень соціальної адаптації особистості з обмеженими фізичними можливостями в умовах інклюзивного освітнього простору.

Для вивчення об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на процес соціальної адаптації студентів з обмеженими фізичними можливостями в інклюзивному освітньому просторі, нами було розроблено комплексну методiku дослідження соціальної адаптації першокурсників, що мала за мету:

– вивчити соціально-педагогічні та соціально-психологічні особливості взаємодії на рівнях “студенти з обмеженими фізичними можливостями – здорові студенти”, “студенти з обмеженими фізичними можливостями – викладачі/куратори – батьки (родинне оточення)” як головну умову ефективної соціальної адаптації студентів з обмеженими фізичними можливостями;